18.4.2017

Eduskunnan puolustusvaliokunta

PuV@eduskunta.fi

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN LAIKSI POSTILAIN MUUTTAMISEKSI

Fyysisellä kirjeellä on pitkä perinne ja erityisesti kirjeen turvallisuus tekee siitä vahvan ja jatkossakin elinkelpoisen.

Lakiesitys hidastaisi kirjeen kulun niin, että se voisi kulkea matkalla jopa yhden viikon. Jopa talvisodan aikana kenttäposti kulki viikossa ja jatkosodassa hieman nopeammin. Näin kyettiin toimimaan sotaoloissa, joka piti sisällään myös kirjelähetysten sensuuritoimia. Jatkosodan aikana postikortteja, kirjeitä ja paketteja kulki 850 miljoonaa kappaletta. Lisäksi kenttäpostissa kulki myös muita sotilasasioita sekä kirjeitä ja niiden yhteenlaskettu määrä läheni yhtä miljardia (lähde: Kirjeitä sodasta, Tammerprint Oy, 2015). Kenttäposti muodosti nykykielellä toisen prosessin varsinaisen postinkulkujärjestelmän rinnalle.

Turvallisuuteen liittyviä uhkia lakiesitys muodostaa useammalla tavalla.

Kybersodan ja terrorismin uhka myös Suomessa on todellinen. Tämä pitäisi postilain valmistelussa ottaa huomioon huolehtimalla kattavasta ja luotettavasta postiverkostosta, joka tavoittaa kaikki maan kansalaiset. Yksinkertaisimmillaan kybersodassa on kyse internetliikenteen häirinnästä ja vakoilusta. Kansallisessa puolustuksessa täytyy minimoida kaikki ne riskit, joita hallituksen päätös esimerkiksi viranomaiskirjeiden digitalisoimisesta vuonna 2018 aiheuttaa. Nopea, kattava ja luotettava fyysinen postinjakeluverkko on huoltovarmuuden ja mahdollisen kansallisen tai kansainvälisen kriisin vuoksi säilytettävä.

Lakiesityksen mukaan Postin luoma ja ylläpitämä osoiterekisteri olisi luovutettava sitä haluavalle lähes ilmaiseksi. Pahimmassa ajateltavissa olevassa tilanteessa jokin ulkovalta perustaa peitellyn postiyrityksen tai hankkii sellaisesta osaomistuksen. Tätä kautta se saa haltuunsa haluamiensa alueiden osoitetiedot pitäen sisällään yhteiskunnan päättäjien ja mm. sotilashenkilöstön osoitteet. Esimerkiksi Ruotsissa ei yleispalveluvelvoitteen haltijalla tällaista velvoitetta ole, vaan jokaisen toimijan tulee luoda oma osoiterekisteri. **Lain ei tulisi sisältää Postille pakottavaa määräystä luovuttaa osoiterekisteriä muille toimijoille.**

Uusien postiyritysten kautta jaetaan nykyisin kirjeitä ja muita postilähetyksiä. Ongelma on, ettei monilla niistä ole osoitteenmuutospalvelua. Näin ollen henkilön muuttaessa voi hänen postilähetyksenä päätyä vanhaan osoitteeseen. Sieltä niitä palautetaan Postin kirjelaatikoihin tai takaisin lähettäjille tai asunnon uusi asukas voi hävittää ne. Osoitteenmuutoksista ei puhuta mitään lakiesityksessä – tämä on selkeä puute. Myös muutamina viime vuosina, kun Postin suorittamassa jakelussa oli paljon häiriöitä, oli muuttaneiden henkilöiden posteissa suurimmat vahingot.

Heidän postinsa saattoivat lojua jopa viikkoja jakelupisteessä. Suomessa muuttaa vuosittain keskimäärimäärin miljoona luonnollista henkilöä tai yritystä. **Osoitteenmuutoksista olisi saatava kirjaus lakiin niin, että lähetykset toimitettaisiin vastaanottajalle viivytyksettä. Tällainen palvelu tulisi olla kaikilla postiyrityksillä. Lähetykset olisi toimitettava postinsaajalle niin, että vähintään 95 prosenttia on perillä viimeistään toisena arkipäivänä siitä päivästä, kun virheellinen osoitetieto on korjattu.**

Kolmas keskeinen huoli koskettaa hankintamenettelyä. Tämä pakottaisi haja-asutusalueiden (joissa ei ole varhaisjakelua) jakelun kilpailutuksen, jossa alimman tarjouksen tulisi voittaa. Tämä sirpaloittaisi jakelun useiden toimijoiden suorittamiksi. Riski jakelun sujuvuuteen ja luotettavuuteen kasvaisi merkittäväksi. Mitä tapahtuu, kun yhden henkilön postiyrittäjä sairastuu tai hänen autonsa rikkoutuu? Onko Postilla velvoite hoitaa jakelu tällaisissa yllättävissä tilanteissa vai kenen vastuu on? Ison toimijan on tähän ollut helppo luoda erilaisia varajärjestelmiä – pienen toimijan ei. Pakkokilpailutus olisi myös paluu 1930-luvulle ja sitä edeltävään aikaan. Eduskunta kuitenkin viisaudessaan korjasi 30-luvulla maalaiskirjeenkantajien aseman**.** Jakeluverkon pirstaloittaminen useille toimijoille on merkittävä riski huoltovarmuuden näkökulmasta. **Pakottavaa hankintamenettelyä ei tulisi lakiin kirjata.**

On hyvä huomata, että lakisääteisen kirjeen kulkunopeutta seurataan valtakunnallisella tutkimuksella. Seuranta ei olisi nykyisellä menetelmällä tarpeeksi tehokas hyvän laadun varmistamiseksi, jos toimijoita olisi satoja. Tulisi kehittää uusia tapoja hyvän laadun varmistamiseksi.

Posti on ollut aiemmin Suomen suurimpia kuljetusyrityksiä. Sillä oli mittava määrä omaa kuljetuskalustoa. Huoltovarmuuden näkökulmasta tämä muodosti mittavan resurssin. Nykyisin näin ei enää ole. Tällä hetkellä Postin autot ovat käytössä leasing-sopimuksilla ja lisäksi kuljetuksia ajaa merkittävä määrä alihankkijoita.

Hallituksen esitystä uudeksi postilaiksi kuvaa sen tarkoituksenhakuisuus. Lopputuloksena halutaan mahdollisuus harventaa jakelupäiviä – tämä on kaiken ydin. Tämä mahdollistaisi sen, että Posti voisi henkilöstön irtisanomisten kautta saada aikaan kustannussäästöjä. Toinen tavoite näyttää olevan pirstaloittaa haja-asutusalueiden jakelu yksityisille toimijoille. Pahimmassa tilanteessa postipalvelut heikennetään ja sen seurauksena jopa 3 000 Postin työntekijän työpaikat ovat vaarassa.

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry

Heidi Nieminen

puheenjohtaja